

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้สังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีระบบเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานความรู้ (Knowledge Based) ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีได้ถูกขับเคลื่อนด้วยที่ดิน แรงงาน และทุนอีกต่อไป หากจะถูกขับเคลื่อนด้วยความรู้ และนวัตกรรมใหม่ๆ ในการก่อให้เกิดผลผลิต ทรัพย์สินทางปัญญา อันได้แก่ ความรู้อันเป็นทุนทางสติปัญญาที่มีความสำคัญยิ่งกว่าทุนทางด้านกายภาพ หรือสินทรัพย์ถาวร ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับโครงสร้างให้พร้อมที่จะก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้โดยเร็ว ทั้งนี้เพราะประเทศไทยกำลังสูญเสียความได้เปรียบทางด้านแรงงานราคาถูก และต่างเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรงในการส่งออกจากประเทศที่มีแรงงานอย่างเหลือเฟือ เช่น เวียดนาม จีน อินโดนีเซีย ในขณะที่ในพื้นที่รอบนอกตัวเมืองได้รับผลกระทบโดยตรงจากการขยายฐานธุรกิจ รวมทั้งการขยายตัวของความเจริญทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทาง ตึกกรมอาคารบ้านเรือน และการไหลบ่าของวัฒนธรรมคนเมืองที่ถาโถมเข้าสู่สังคมชนบท จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญต่อการเพิ่มทุนทางปัญญา โดยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มนุษย์ในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้จะต้องเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้เป็นแรงงานความรู้ หรือผู้สร้างองค์ความรู้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นต้องดำเนินการในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีค่ายิ่ง ที่จะนำพาประเทศไทยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมที่มีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานความรู้ (Knowledge Based) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนจึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

เทศบาลพลายชุมพลได้ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลพลายชุมพลเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2551 โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรและรายได้ของท้องถิ่นเป็นฐานจัดเป็นเทศบาลตำบลขนาดกลาง การบริหารจัดการเทศบาลพลายชุมพลในระยะที่ผ่านมาจึงเป็นการระดมพลัง เพื่อจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับความสะดวกรสบาย และความปลอดภัยให้กับประชาชน โดยดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์การดำเนินงานที่ว่า

“ประชาชนทุกคนได้รับผลประโยชน์และเข้าถึงระบบคุ้มครองทางสังคมที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานอย่างเสมอภาคทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความโปร่งใสภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน การบูรณาการ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ด้วยสภาพพื้นที่ของตำบลพลายชุมพลที่ลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่านเหมาะสมกับการทำการเกษตรและเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีเครือข่ายถนนสายหลักตัดผ่านทำให้สะดวกต่อการคมนาคม สภาพพื้นที่ของตำบลพลายชุมพลจึงเอื้อต่อการลงทุนทำธุรกิจขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ด้วยปัจจัยดังกล่าวทำให้สภาพสังคมของตำบลพลายชุมพลที่แต่เดิมเป็นพื้นที่ชนบทรอบนอกตัวเมืองปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของธุรกิจอำเภอเมืองพิษณุโลกมายังพื้นที่รอบนอก ทำให้มีการก่อสร้างถนนหนทางอาคารและที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะมีการลงทุนของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในพื้นที่ ทำให้การขยายตัวของชุมชนบ้านจัดสรรที่หยุดชะงักลงในหลายปีที่ผ่านมาฟื้นฟูลุกขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางด้านวัตถุได้นำพาการไหลบ่าของวัฒนธรรมเมือง กระแสวัฒนธรรมต่างชาติ ถ้าหากเข้ามาพร้อมกับความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศในโลกไร้พรมแดน การเร่งสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ปรับใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตและความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดในสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมเมืองอย่างเต็มตัว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เทศบาลตำบลพลายชุมพลจักต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่รับเอาวัฒนธรรมเมืองมาเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตโดยมิรู้เท่าทัน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการ เสพติดเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มาพร้อมกับร้านอินเทอร์เน็ตที่มีเกมออนไลน์ทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก ความเป็นเมืองได้นำพาร้านค้าคาราโอเกะ ค็อกเทลเล้าจ์ ผับ ไต่สโนุกเกอร์ คอฟฟี่ช็อป สถานเริงรมย์ยามค่ำคืนผุดราวกับดอกเห็ด จนเป็นปัญหาต่อเนื่องเชิงพฤติกรรม เกิดปัญหาการล่อลวง ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด ตามมามากมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีที่ตั้งส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลพลายชุมพลตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงเห็นสมควรที่ต้องพัฒนาเด็กและเยาวชนพลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลพลายชุมพล โดยกระบวนการพัฒนาได้บูรณาการพันธกิจการวิจัย การผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ในรูปของโครงการวิจัยและพัฒนาเด็กและเยาวชนพลายชุมพล เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของฐานการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ จิตสาธารณะ รักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชุมชนพลายชุมพลอันเป็นเป้าหมายสุดท้าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ในด้าน

- 3.1 ความสนใจใฝ่เรียนรู้
- 3.2 จิตสาธารณะ
- 3.3 รักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชนหลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

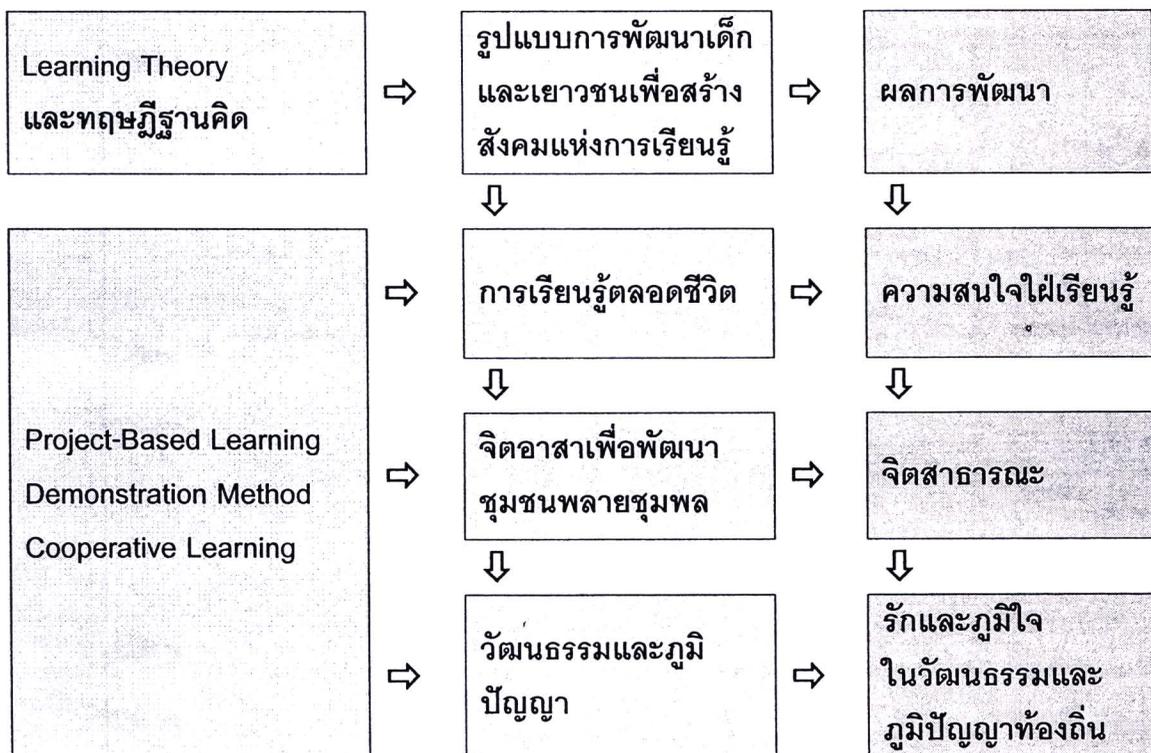
กลุ่มที่ 1	คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านหลายชุมพล
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนรวม จำนวน 14 คน
กลุ่มที่ 2	ผู้บริหารและครู จำนวน 6 คน
กลุ่มที่ 3	ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 15 คน
กลุ่มที่ 4	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
ปีการศึกษา 2553 จำนวน 88 คน

ขอบเขตตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. สภาพปัญหาและความต้องการ
2. รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
3. ผลการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในด้าน
 - 3.1 ความสนใจใฝ่เรียนรู้
 - 3.2 จิตสาธารณะ
 - 3.3 รักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพล เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ครั้งนี้ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้อันเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต (Demonstration Method) การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และให้ชุมชนมีส่วนร่วม ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Education) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลผลิตการวิจัยหลัก ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพล เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ในการพัฒนา แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนา และกระบวนการพัฒนา ผ่านฐานการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสนใจใฝ่เรียนรู้ จิตสาธารณะ และรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งกับการเป็นคนไทยยุคใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยมีเครือข่ายเด็กและเยาวชนหลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสุดท้ายในการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ หมายถึง แนวคิด องค์ ประกอบ และกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพลให้เป็นบุคคลที่ เชื่อมต่อการเรียนรู้ โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาความสนใจใฝ่เรียนรู้ จิตสาธารณะ และความรักและ ภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่เชื่อมต่อการเรียนรู้ ลักษณะของรูปแบบการพัฒนา ประกอบไปด้วย แนวคิดในการพัฒนา กระบวนการพัฒนาซึ่งจัดใน รูปแบบค่ายการเรียนรู้จำนวน 3 ฐาน ได้แก่ ฐานที่ 1 ฐานความสนใจใฝ่เรียนรู้ ฐานที่ 2 ฐานจิต สาธารณะ และฐานที่ 3 ฐานรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ฐานความสนใจใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น อยากที่จะเรียนรู้ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน รับรู้และเห็นคุณค่า ของการเรียน รักการอ่าน รักการเขียน รักการค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ไม่เบื่อ หน่ายย่อท้อ

ฐานจิตสาธารณะ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของ ส่วนรวมมีความรับผิดชอบต่อเรื่องของส่วนรวม มีการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ การถือเป็น หน้าที่ในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม มีการแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของ ส่วนรวมนั้น และการไม่ยึดสมบัติส่วนรวมมาเป็นสมบัติของตนเองหรือของกลุ่ม

ฐานรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกหวงแหนและต้องการรักษา สืบทอดองค์ความรู้ความสามารถและทักษะ อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยการสืบทอดกันมา เพื่อแก้ปัญหาและ พัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ค่ายการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ฐาน

เด็กและเยาวชนหลายชุมพล หมายถึง กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนบ้านหลายชุมพล สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2553

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพล เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ผ่านการวิจัยและพัฒนา ได้รับการตรวจสอบทั้งเชิงทฤษฎี และเชิงการนำไปใช้ จึงเป็นรูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน เช่น สถานศึกษา สังคมสงเคราะห์ รวมทั้งผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้ได้จริง
2. เด็กและเยาวชนหลายชุมพลที่ผ่านการพัฒนา โดยใช้รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายชุมพล เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีผลการพัฒนาสูงขึ้น ได้แก่ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ จิตสาธารณะ และรักและภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งกับการเป็นคนไทยยุคใหม่ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และเอื้อต่อการพัฒนาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ข่าวสารให้เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับวิถีไทย
4. การวิจัยครั้งนี้เน้นเป็นการบูรณาการงานวิจัย การบริการวิชาการ การผลิตบัณฑิต และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาไทย เข้าด้วยกันนับเป็นการตอบสนองพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาและตอบสนองตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา
5. กระบวนการวิจัยและเด็กและเยาวชนหลายชุมพลครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่สนใจในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในประเด็นอื่นๆและเป็นแนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม